

Groen & Doen

In de herfst uitgeslopen en toch nog jagen

Hero Moorlag

Op 24 oktober wilde een groepje enthousiaste IVN-ers naar het bos bij het Blauwe Meer ten zuiden van Hoogersmilde om paddenstoelen te zoeken. We verzamelden op de carpoolplek aan de Toldijk. Echter, toen ik vertelde over bijzondere vondsten in het Faliebergbos bij Zuiwolde, besloten we daar heen te gaan. 'Dan kunnen we wel even langs ons huis aan de Kemperstraat rijden. Daar is vanmorgen een grote libel uitgeslopen,' zei Piet Zwaan. Mijn nieuwsgierigheid was meteen gewekt. De libel hing nog op dezelfde plek waar hij die morgen was uitgeslopen, een cotoneaster aan de rand van de vijver. Het bleek het nog niet volledig uitgekleurde mannetje te zijn van de blauwe glazenmaker, een van onze grootste libellen, ruim zeven centimeter met een spanwijdte van tien centimeter. Waarneming.nl reageerde enthousiast. René Manger van Libellenwerkgroep Drenthe vroeg meer gegevens over vijver en omgeving. Het komt niet vaak voor dat libellen nog in de herfst uitsluipen. De vondst is zonder meer een vrij zeldzame waarneming.

Twee dagen later was ik weer bij de IVN-ers Piet en Petra Zwaan. De blauwe glazenmaker hing nog steeds in de cotoneaster. Nu keek je tegen zijn onderzijde aan. Het dier begon te trillen. Blauwe glazenmakers doen dat om hun vliegspieren op te warmen als er geen zon is. Omdat ik meer gegevens wilde hebben voor de Libellenwerkgroep, zijn we naar binnen gegaan met de gedachte dat een tweede foto maken later nog wel kon. Dat was een misvatting. Na het gesprek aan de keukentafel bleek de libel te zijn gevlogen. Na goed zoeken vonden we wel het larvenhuidje op de lage cotoneasterstruik. Op 24 oktober was de libel hieruit tevoorschijn gekomen. Hij heeft anderhalve dag gewacht en is toen als-

Herfstwaarneming vers uitgeslopen mannetje blauwe glazenmaker.

Hero Moorlag ©

nog gaan jagen in de buurt van de Kemperstraat. Blauwe glazenmakers jagen graag dicht bij de grond op vliegen, waterjuffers en kleine (nacht)vinders. In Groen&Doen van vrijdag 1 september liet ik zien dat deze libel intelligent en nieuwsgierig is. Hij vliegt om je heen, kijkt in je broekzakken, loert in gaten en retsen van schuttingen en komt bij koffiedrinkende bewoners in de zithoek van de tuin. Petra Zwaan vertelde dat naast lantaarntjes (kleine juffers) in 2017 tenminste zes blauwe glazenmakers in hun tuin waren uitgeslopen. Die van 24 oktober was de zesde. Dat is meer dan in andere jaren. Het hoogste aantal per jaar is hier meestal vier. Er bevindt zich in deze tuin in Hoo-

geven dus een kleine populatie blauwe glazenmakers.

Langste pijpknotszwam

Blauwe glazenmakers zijn niet kieskeurig als het om hun biotoop gaat. Met gemak planten ze zich voort in tuinvijvers. In de weelderige tuin van de familie Zwaan zijn twee vijvers, een grote van vijftien en een kleine van enkele vierkante meters. Ze staan onder een bruggetje met elkaar in verbinding. Piet Zwaan vertelt dat de glazenmakers zowel uit de kleine als de grote vijver komen. Uniek dat in de herfst de laatste uitsluit en ook nog gaat jagen. Op de druilerige middag van 24 oktober zijn we doorgereden naar het Faliebergbos. Hier

staan deze herfst veel bijzondere soorten. We vonden de witte kluiszwam, parasietbeurszwam op oude nevelzwammen, legio gekraagde aardsterren, stekeltrilzwam, kopergroenzwam en in het eikengedeelte de langste pijpknotszwam die ik ooit heb gezien. Hij is onderaan dun en eindigt in een langwerpige knots. Piet Zwaan had een rolmaat bij zich. De pijpknotszwam bleek 25 cm lang te zijn. Een wonder dat hij nog rechtop stond. We liepen door naar de begraafplaats aan de Meppelerweg, een plek met heel bijzondere zwammen. We vonden de zwarte aardtong, grijze knotszwam, gele knotszwam, sneeuwzwammetje, schotelkluiszwam, biefstukzwam en kleine trompetzwam. Een paddenstoelenexcursie met een vers uitgeslopen libel. Een onverwachte combinatie.

Larvenhuidje hing aan een cotoneaster

grote van vijftien en een kleine van enkele vierkante meters. Ze staan onder een bruggetje met elkaar in verbinding. Piet Zwaan vertelt dat de glazenmakers zowel uit de kleine als de grote vijver komen. Uniek dat in de herfst de laatste uitsluit en ook nog gaat jagen. Op de druilerige middag van 24 oktober zijn we doorgereden naar het Faliebergbos. Hier

In natuurlijk bos neemt soortenrijkdom gestaag toe

Natuurlijke bossen kennen we in Nederland en Drenthe vrijwel niet. Wel komen er enkele restanten van oorspronkelijk grotere natuurlijke bossen in Drenthe voor, zoals het Mantingerbos en het Norgerholt, bekende oude bossen. Sinds 2004 behoort het Kremboongbos bij Hoogeveen eveneens tot de natuurlijker bossen. Het werd toen officieel bosreservaat. Het bijzondere is dat de ontwikkeling in tijd en ruimte in 'natuurlijke' bossen steeds meer variatie en een hogere soortenrijkdom oplevert. Het overgrote deel van de Nederlandse en Drentse bossen zijn evenwel aangeplant in het begin van de vorige eeuw op relatief voedselarme heidegronden. Ze hebben daardoor een start op voedselarme bodem gehad, hetgeen ook nu nog steeds te zien is aan de bosstructuur. Het bos bestaat uit naaldbout: den, larix en sparren. Berken en eiken komen sporadisch voor. De boomlaag is weinig gevarieerd en de struik- en kruidlaag is gemiddeld tot zeer matig ontwikkeld. Ook de hoeveelheid dood hout is maar beperkt aanwezig. In een echt natuurlijk bos

De weelde van een natuurlijk Drents bos.

Albert Kerssies ©

is de variatie vele malen groter. Ze hebben een gemengde boom- en struiklaag van hoofdzakelijk loofbomen. Eveneens is de kruidlaag goed ontwikkeld, terwijl het strooisel door het rijke bodemleven snel verteert. Niks ophoping van de strooisellaag van bladeren en naalden, zoals in veel naaldbossen te zien is. De bodem kent een rulle en losse structuur, mede

omdat de bodemorganismen intensief de humusdeeltjes door de grond mengen.

Veel broedvogels

Oude min of meer natuurlijke loofbossen zijn rijk aan planten en dieren. De aanwezigheid van oude dikke en soms dode bomen met veel holten geeft ruimte aan spechten, vleermuizen en onder-

meer aan de boomarter. Vanwege de aanwezigheid van veel insecten op de bladeren en onder de schors van dode bomen is er veel voedsel te vinden. In het dode hout vinden kleine holenbroeders als kool- en pimpelmees hun nestplek, zonder dat er nestkastjes behoeven te worden opgehangen. De bodembroeders vinden er gemakkelijker een goed versholen broedplek, zoals de houtsnip. Het aantal broedvogels in een natuurlijk bos is daardoor per soort en per oppervlakte-eenheid aanmerkelijk hoger dan in naaldbossen. En naarmate het loofbos ouder wordt, neemt de soortenrijkdom alleen maar gestaag toe. Zelfs broedende mezen, vinken, roodborstjes en winterkoninkjes bereiken hogere aantallen. Meer structuurvariatie, meer bladmassa, meer dikke en dode bomen betekent meer insecten en paddenstoelen. Dat alles maakt dat er meer eten aanwezig is voor de vele diersoorten. Vogels profiteren er in het bijzonder van. In zo'n weelderig bos is het voor hen goed toeven.

Albert Kerssies

Het Drentse Landschap

DE WIJK / DE STAPEL

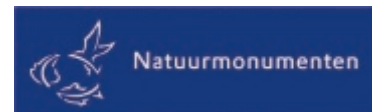
Wildplukwandeling

Donderdag 9 november van 10.00 tot 12.00 uur. In de herfst vind je in het bos eetbare wilde planten, maar ook eetbare bessen en noten. Wil je weten hoe je ze kunt herkennen en gebruiken? Geef je via de site van Het Drentse Landschap op voor deze wandeling en ontdek hoe eetbaar bosproducten zijn. Locatie: informatiecentrum 't Ende, Stapelerweg 20, De Stapel.

BOVENSMILDE

Muzikaal optreden

Zondag 12 november om 15.00 uur: muzikaal evenement. Wie zal optreden in de Waterstaatskerk in Bovensmilde is nog even een verrassing. Zie de website voor meer informatie. Locatie: Waterstaatskerk, Hoofdweg 186.

RUINEN

Huifkartocht bij volle maan

Zaterdag 4 november: Volle maan huifkartocht van 18.00 tot 20.00 uur. Tijdens deze bijzondere huifkarrit wordt stilgestaan bij de maan en de invloed op de natuur. De kans is groot dat er reeën te zien zijn. Ook is er ruim de tijd de stilte te beleven, mischien alleen verstoord door het snuiven van de paarden of het ruisen van de wind.

► Informatie en aanmelden via: www.natuurmonumenten.nl/bcdwingelderveld

DROUWEN

Vollemaanwandeling

Zaterdag 4 november van 19.30 tot 21.30 uur. Kom naar Buitencentrum

Boomkroonpad voor een wandeling over de Hondsrug onder het schijnsel van de volle maan. Door de intense stilte hoor je ineens nieuwe geluiden om je heen. Kleed je warm en trek stevige schoenen aan. Honden niet toegestaan. Vanaf 6 jaar is iedereen welkom. Kosten 7,50 euro en voor kinderen tot en met 12 jaar 5 euro.

► Meer informatie bij Buitencentrum Boomkroonpad, tel. 0592-377305 of via boomkroonpad@staatsbosbeheer.nl. Startlocatie: Steenhopenweg 4, Drouwen.